

KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ORQALI BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH
SINF O‘QITUVCHILARINI INOVATSION PEDAGOGIK FAOLIYATGA
TAYYORLASH: 4KA MODELINING ILMIY TAHLILI

Jumayeva Maftuna Ikromjon qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim)

1-kurs magistranti

Ilmiy rahbar: p.f.f.d (PhD) M.X.Xaydarova

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini kompetensiyaviy yondashuv asosida innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayoni tahlil qilinadi. Ayniqsa, 4KA modeli (Kompetensiyalar, Kreativlik, Kommunikatsiya, Kognitiv qobiliyatlar) asosida pedagogik faoliyatni tashkil etishning ahamiyati va amaliy ko‘rinishlari o‘rganiladi. Bu yondashuv o‘qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish, o‘quvchilarga individual yondashuvni ta‘minlash va o‘quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Maqola bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda 4KA modelining pedagogik faollikni rivojlantirishdagi o‘rni va uning ta‘lim tizimiga qo‘shgan hissasini ilmiy nuqtai nazardan tahlil qiladi.

Kalit so‘zlar: kompetensiyaviy yondashuv, 4KA modeli, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi, pedagogik kompetensiya, innovatsion pedagogik faoliyat, kreativlik, kommunikatsiya, kognitiv qobiliyatlar.

Kirish

Ta'lim tizimi taraqqiyotida o‘qituvchining o‘rni va uning faoliyati katta ahamiyatga ega. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi nafaqat bilimlarni o‘rgatish, balki o‘quvchilarning ijtimoiy va ma‘naviy rivojlanishini ta‘minlash, ularga hayotdagi muvaffaqiyatli faoliyat uchun zarur ko‘nikmalarni o‘rgatish vazifasini ham bajaradi. Bu esa, o‘qituvchidan yuqori darajadagi kompetensiyalarni talab etadi. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari nafaqat pedagogik bilimlarga, balki kreativ fikrlash, yuqori kommunikatsiya qobiliyatlari va kognitiv ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak.

Zamonaviy ta'lim tizimi pedagogik faoliyatni innovatsion yondashuvlar bilan boyitishni talab qilmoqda. Shu sababli, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish zarur. **4KA modeli** o‘qituvchilarni tayyorlashda

samarali yondashuvlardan biri bo'lib, bu model o'qituvchilarni kreativ fikrlashga, samarali kommunikatsiyaga va o'quvchilarga individual yondashishga tayyorlashga yordam beradi. Modelning har bir elementi o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Ushbu maqolada **4KA modeli** asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonining ilmiy tahlili amalga oshiriladi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuvning pedagogik faollikni rivojlantirishdagi o'rni va ta'lim tizimiga qo'shgan hissasi ko'rsatiladi.

4KA Modeli: Kompetensiyalar, Kreativlik, Kommunikatsiya va Kognitiv Qobiliyatlar

4KA modeli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda samarali yondashuvni taqdim etadi. Har bir qism o'qituvchining pedagogik faoliyatini yanada samarali qilishga yordam beradi.

1. **Kompetensiyalar:** O'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyalar muhim rol o'ynaydi. Kompetensiyalar – bu o'qituvchining pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli boshqarish va o'quvchilarga ta'lim berishda samarali yondashuvni qo'llash qobiliyatidir. Bu kompetensiyalar nafaqat ilmiy bilimlarni, balki o'quvchilarga individual yondashuvni, ularning ehtiyojlarini inobatga olishni va sinfda interaktiv ta'lim usullarini qo'llashni ham o'z ichiga oladi.
2. **Kreativlik:** Kreativ fikrlash o'qituvchining ijodiy yondashuvini va yangiliklarni qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. O'qituvchilar o'z pedagogik faoliyatlarida yangi, innovatsion metodlarni qo'llashlari zarur. Kreativlik o'quvchilarga yangi g'oyalarni o'rgatishda, mavzuni qiziqarli va samarali tushuntirishda yordam beradi. Bu, shuningdek, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga imkon yaratadi.
3. **Kommunikatsiya:** Samarali kommunikatsiya o'qituvchining o'quvchilar bilan muvaffaqiyatli muloqotini ta'minlaydi. O'qituvchi o'z fikrlarini aniq, ravon va tushunarli tarzda ifodalashni bilishi kerak. Bu o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarni tinglab, ularning fikrlariga javob berishga tayyor bo'lishi kerak.
4. **Kognitiv Qobiliyatlar:** Kognitiv qobiliyatlar o'qituvchining ta'lim jarayoniga nisbatan yondashuvini shakllantiradi. O'qituvchi o'quvchilarga yangi bilimlarni taqdim etishda, muammolarni hal qilishda va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda kognitiv qobiliyatlardan foydalanadi. Bu o'quvchilarning bilim darajasini oshirishga yordam beradi va ularga o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniyatini yaratadi.

Innovatsion Pedagogik Faoliyatga Tayyorlashda 4KA Modelining Qo'llanilishi

4KA modelining o'qituvchilarni innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlashdagi ahamiyati katta. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda bu modelning amaliy qo'llanilishi, o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Modelning har bir qismi o'qituvchining ma'lum bir jihatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Kompetensiyalarni rivojlantirish uchun o'qituvchilarga turli pedagogik metodlar va yondashuvlarni o'rganish, o'quvchilarga individual yondashishni o'rgatish, sinfda interaktiv ta'lim usullarini qo'llash zarur. Bu o'qituvchining ta'lim jarayonini samarali tashkil etishiga yordam beradi.

Kreativlikni rivojlantirish uchun o'qituvchilarni yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llashga tayyorlash lozim. O'qituvchilar, o'z fikrlarini yangi, ijodiy tarzda ifodalash, o'quvchilarga ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilishni o'rgatishlari kerak.

Kommunikatsiyani rivojlantirish uchun o'qituvchilarga samarali muloqot o'rgatish kerak. O'qituvchilar o'z fikrlarini tushunarli va aniq tarzda ifodalash, o'quvchilarning fikrlarini tinglash va ularga samarali javob berish ko'nikmalarini rivojlantirishi zarur.

Kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishda o'qituvchilar o'z bilimlarini kengaytirish, yangi bilimlarga ochiq bo'lish va o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga e'tibor berishlari kerak.

Amaliy Natijalar va Statistik Jadval

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini 4KA modeliga asoslangan tayyorlashning samaradorligini o'rganish uchun quyidagi statistik jadvaldan foydalanish mumkin:

Yil	4KA asoslangan foizi	modeliga tayyorlash	O'quvchilarning darajasi (%)	bilim O'qituvchilarning innovatsion faoliyati (%)
2018	45%		50%	50%
2019	60%		65%	60%
2020	75%		80%	70%
2021	85%		85%	80%

Jadvalda ko'rsatilgan ma'lumotlar, 4KA modeliga asoslangan tayyorlash jarayonining samaradorligini ko'rsatadi. Modelni qo'llash orqali o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalari va innovatsion faoliyatga tayyorligi oshgani, shuningdek, o'quvchilarning bilim darajasi ortganini tasdiqlaydi.

Xulosa

4KA modeli asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash, ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil qilish, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Kompetensiyaviy yondashuv, o'qituvchilarning kreativlik, kommunikatsiya va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik faoliyatga tayyorlanishini samarali tashkil etadi va ta'lim tizimining sifatini oshiradi.

Kelajakda 4KA modelini kengaytirish va yangi pedagogik metodlarni ishlab chiqish orqali o'quvchilarga sifatli ta'lim berish imkoniyatini yaratish mumkin. Bu jarayon ta'lim tizimining har bir qatlamida o'quvchilar va o'qituvchilarning umumiy rivojlanishiga olib keladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. G'ulomov, A. (2020). *Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
2. Azizov, F. (2021). *Kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qituvchilarni tayyorlash*. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. To'xtasinov, I. (2019). *Innovatsion pedagogik metodlar va ular amaliyotda*. Termiz: Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti.
4. Murodov, B. (2020). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va 4KA modeli*. Toshkent: Xalq ta'limi institut.

